

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงิน
เพื่อวัยเกษียณ: กรณีศึกษาพนักงานธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง
และขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ภาคใต้

Factors Affecting Saving Behavior for Financial Readiness for Retirement:
A Case Study of Small and Medium Enterprise Development Bank
of Thailand in South of Thailand

วรลักษณ์ ลิ้มกาญจนา¹

Waralak Limkanchana

กลางใจ แสงวิจิตร²

Klangjai Sangwichitr

พรทิพย์ จิระธำรง³

Porntip Jirathumrong

ศรสนีย์ สังข์สุวรรณ⁴

Sansanee Sangsuwan

Article History

Received: October 24, 2019

Revised: September 21, 2020

Accepted: November 3, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณของพนักงานธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ภาคใต้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 137 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาด้วยค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการออมเพื่อวัยเกษียณ ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และสภาพคล่องของพนักงานธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ภาคใต้

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Master of Business Administration Program, Faculty of Management Science, Prince of Songkla University

E-mail: waralak.lim@gmail.com

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Faculty of Management Science, Prince of Songkla University, E-mail: klangjai.s@psu.ac.th

³ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Faculty of Management Science, Prince of Songkla University, E-mail: porntip.ki@psu.ac.th

⁴ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Faculty of Management Science, Prince of Songkla University, E-mail: sansanee.sa@psu.ac.th

ผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปสู่การรณรงค์การวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณของพนักงานรัฐวิสาหกิจ รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการออมให้สอดคล้องกับรายได้และค่าใช้จ่าย และเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมการออม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออม

Abstract

The purpose of this research was to investigate factors that affect the saving behaviors for financial readiness for retirement of Southern SME Bank employees. The data were collected by using a questionnaire from 137 samples and analyzed using percentage, frequency, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and Multiple Regression Analysis.

The result revealed that gender, marital status, economy factor and employees' liquidity significantly affected their financial readiness for retirement.

This research provides fundamental information for initiating a financial saving campaign for employees in both government and private companies, so that they would adjust their saving behaviors to fit with their income and expenses in accordance with current economic situations.

Keywords: Financial Knowledge, Saving Behavior, Factors Affecting Saving Behavior

บทนำ

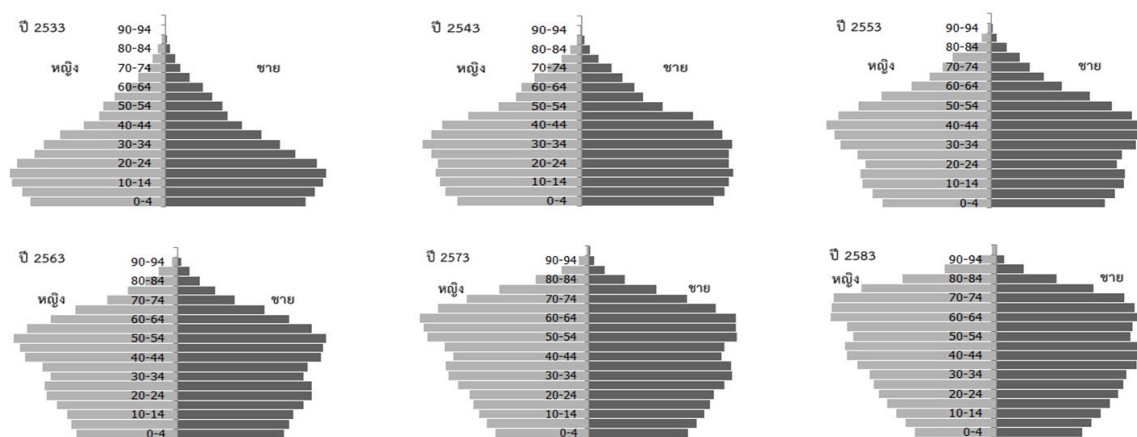
ในปี ค.ศ. 2017 มีประชากรโลกทั้งหมด 7.63 พันล้านคน โดยทวีปเอเชียมีประชากรมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 60 ของประชากรโลกทั้งหมด รองลงมา คือ แอฟริกา ยุโรป ลาตินอเมริกา/แคริบเบียน อเมริกาเหนือ และโอเชียเนีย ตามลำดับ (United Nations, 2017) ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร คือ การเกิด การตาย และการย้ายถิ่นฐาน (National Statistical Office [NSO], n.d.) จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบัน โครงสร้างประชากรโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และในหลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญกับปัญหาการเข้าสู่สังคมสูงวัย (aging society) จากค่าดัชนีการสูงวัยของประเทศในเอเชีย ปี ค.ศ. 2015 (United Nations, 2017) ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศที่มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก และได้เข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (super aged society) ส่วนประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย (aged society) ซึ่งเป็นอันดับที่ 2 ของเอเชีย รองลงมาจากประเทศสิงคโปร์ (Sonthisumphan, 2017).

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรอย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 ในปี ค.ศ. 2017 ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด 66.19 ล้านคน มีผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ประมาณ 10.23 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.45 ของประชากรไทยทั้งหมด (National Statistical Office, 2017) จากผลสำรวจของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย พบว่า ประเทศไทยเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย (aged society) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 โดยประชากรที่มีอายุเกิน 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.00 ของประชากรไทยทั้งหมด และคาดว่าในปี ค.ศ. 2021 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (completed aged society)

จากปิรามิดประชากรไทย ระหว่างปี ค.ศ. 1990 -2040 แสดงถึงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยที่เปลี่ยนแปลง โดยฐานของปิรามิด คือประชากรในวัยเด็ก มีขนาดแคบลง และยอดของปิรามิดคือประชากรสูงวัย มีขนาดกว้างขึ้น แสดงให้เห็นว่าตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990-2040 ประชากรในวัยเด็กมีจำนวนลดลง และประชากรสูงวัย

มีจำนวนเพิ่มขึ้น จะเห็นได้ชัดเจนในปี ค.ศ. 2020 ที่ประชากรสูงวัยมีจำนวนมากกว่าประชากรวัยเด็ก โดยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่รวดเร็วเช่นนี้เป็นผลมาจากการแพทย์และสาธารณสุข เศรษฐกิจและ

สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่ส่งผลให้อัตราการเกิดและอัตราการตายลดลง (Information and Communication Technology Center, 2014) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปีรามิตประชากรไทย ระหว่างปี ค.ศ. 1990-2040

ที่มา: Office of the National Economic and Social Development Board (2013)

ปัญหาที่เกิดจากการเข้าสู่สังคมสูงวัย (aged society) ส่งผลต่อทิศทางการบริโภค การค้า และการลงทุนที่ลดลง และยังส่งผลต่อภาคการลงทุนอีกด้วย อีกทั้งพบว่าสัดส่วนหนี้ครัวเรือนมีจำนวนสูงขึ้น เนื่องจากผู้สูงอายุไม่มีระบบการวางแผนการออมที่ดี และยังส่งผลกระทบต่อเนื่องสู่ภาครัฐ ที่จำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณและงบประมาณประเทศด้านต่าง ๆ ที่มากขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับผู้สูงอายุทางการเงินอีกด้วย (Chaisong, 2017) ดังนั้น หากต้องการลดปัญหาดังกล่าว ประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการออมและการจัดหาระบบสวัสดิการที่เหมาะสมและเพียงพอไว้รองรับสังคมผู้สูงอายุ และเป็นหลักประกันชีวิตสำหรับการเตรียมความพร้อมสำหรับวัยเกษียณด้านต่าง ๆ เนื่องจากในปัจจุบันการเตรียมความพร้อมทางการเงินสำหรับผู้เกษียณของวัยแรงงานยังมีน้อย เป็นผลมาจากการเริ่มเก็บเงินเข้าเงินไป การประเมินค่าใช้จ่ายที่ต่ำไป มีการออมเงินในจำนวนน้อย และความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความเสี่ยงจากการลงทุนจากการกลัวความผันผวนจากการลงทุน และไม่ได้คำนึงถึง

อัตราเงินเฟ้อ (Lertmongkol, 2017) ประกอบกับความเข้าใจผิดของประชาชนที่คิดว่าการออมเพื่อวัยเกษียณเป็นเรื่องสำหรับผู้สูงอายุเท่านั้น ทั้งที่จริงแล้วควรมีการวางแผนตั้งแต่เริ่มทำงาน (Financial Services User Protection Center, n.d.)

การเตรียมความพร้อมสำหรับวัยเกษียณถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นการวางแผนทางการเงินเพื่อลดปัญหาของผู้เกษียณ ทำให้ผู้เกษียณสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ (Dangsamut, Somboonsup, & Pattanarungsan, 2016) ดังนั้น ผู้เกษียณควรพิจารณาเลือกแหล่งที่มาของรายได้และกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการออมอย่างชัดเจน เพื่อให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายหลังเกษียณที่เหมาะสม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1) การกำหนดอายุเกษียณและอายุขัยของตนอย่างชัดเจน 2) คำนวณค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต้องใช้ยามเกษียณซึ่งสามารถประมาณการจากร้อยละ 70 ของค่าใช้จ่ายรายเดือนในปัจจุบัน 3) ตรวจสอบเงินออมเพื่อการเกษียณ เช่น เงินออม กองทุนประกันสังคม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เงินประกันชีวิต เงินลงทุนระยะยาว เป็นต้น 4) คำนวณ

เงินออมที่ยังขาดอยู่ 5) วางแผนเงินออมเพิ่มเติม และ 6) ทบทวนเป้าหมายอย่างสม่ำเสมอ (The Stock Exchange of Thailand, 2015) จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการออมและการลงทุนเพื่อการเกษียณ แต่ยังไม่มีการวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณของพนักงานธนาคารที่เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ

ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงการคลัง มีภารกิจเกี่ยวกับการให้บริการทางการเงินและบริการอื่น ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของ SMEs ไทย เพื่อสนับสนุนนโยบายของภาครัฐในการช่วยเหลือและส่งเสริม SMEs ไทย ให้มีศักยภาพสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ (Government Agency Database, n.d.) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทยมีสาขาในภาคใต้ทั้งหมด 17 สาขา มีพนักงานรวมทั้งสิ้น 208 คน (Small and Medium Enterprise Development Bank of Thailand, 2018) ทั้งนี้ พนักงานของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทยถือเป็นตัวแทนของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีความรู้เกี่ยวกับการเงิน เป็นกลุ่มที่เหมาะสมแก่การศึกษาเรื่องการเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากพนักงานรัฐวิสาหกิจจะไม่มีรายได้หลังวัยเกษียณอายุและ ในระหว่างทำงานมีเพียงสวัสดิการประกันสุขภาพ ประกันชีวิต เงินช่วยเหลือการศึกษาบุตร เงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัย และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Small and Medium Enterprise Development Bank of Thailand, 2018)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ ของพนักงานธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ภาคใต้ เพื่อใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปสู่การณรงค์การวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาทางการเงินของผู้เกษียณอายุต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ และระดับปัจจัยต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณของพนักงานธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ภาคใต้

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณของพนักงานธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ภาคใต้

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางการเงิน

ทักษะทางการเงิน (financial literacy) ตามนิยามขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) หมายถึง ความรู้และความเข้าใจการตระหนัก ทักษะคิด ความเชี่ยวชาญและชำนาญ และพฤติกรรมการเงิน ในลักษณะที่ส่งผลให้บุคคลหนึ่งเกิดการตัดสินใจทางการเงินที่ดี และยังส่งผลให้บุคคลนั้นมีสุขภาพทางการเงินที่ดีด้วย (Bank of Thailand [BOT], 2016) ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะทางการเงินของบุคคลมี 3 ปัจจัย ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ ทักษะและความเชี่ยวชาญ และความเชื่อมั่นและทัศนคติ โดยการวัดทักษะตามแบบของ OECD แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางการเงิน มีคะแนนเต็ม 8 คะแนน ด้านพฤติกรรมการเงิน มีคะแนนเต็ม 9 คะแนน และด้านทัศนคติทางการเงิน มีคะแนนเต็ม 5 คะแนน โดยทั้ง 3 ด้านรวมกันเป็นคะแนนทักษะทางการเงิน มีคะแนนเต็ม 22 คะแนน

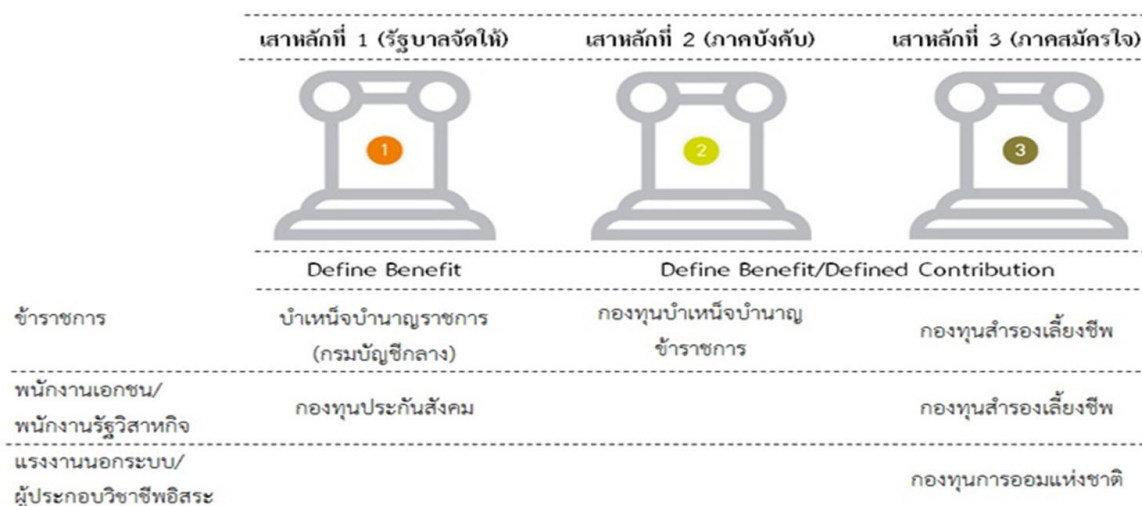
2. แนวคิดเกี่ยวกับการออมเพื่อการเกษียณอายุ

การวางแผนเพื่อเกษียณอายุมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อรักษาความเป็นอยู่ในช่วงชีวิตก่อนและหลังวัยเกษียณอายุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด 2) เพื่อการเกษียณอายุที่ดี และทำให้ทราบถึงความเพียงพอของรายได้ต่อค่าใช้จ่ายหลังวัยเกษียณ 3) เพื่อมีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายหลังวัยเกษียณ 4) เพื่อทำให้ชีวิตหลังวัยเกษียณสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมีความสุขโดยการลงทุนที่เหมาะสม และมีวินัยในการใช้เงินและการออมที่ชัดเจน

และ 5) เพื่อการใช้ชีวิตในสังคมของผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณค่า (Nakseeluang, 2014)

“สามเสาหลักของระบบเงินออมเพื่อวัยเกษียณ” (three pillars หรือ the multi pillar of old age security) ที่จะนำไปสู่ความมั่นคงทางสังคม เพื่อเป็นการรองรับภาระในอนาคตสำหรับผู้เกษียณอายุได้ในระดับที่เหมาะสมและไม่เพิ่มภาระทางภาษีให้กับประชาชน ประกอบด้วย 1) เสาหลักต้นที่ 1 (pillar 1) คือ ระบบแบบบังคับ มีการกำหนดผลประโยชน์ที่จะจ่ายแก่สมาชิกที่แน่นอน (defined benefit) เพื่อเป็นหลักประกันในการชราภาพขั้นพื้นฐานของประเทศ 2) เสาหลักต้นที่ 2 (pillar 2) คือ ระบบเงินออมภาคบังคับ (mandatory system) ที่รัฐบาลบังคับให้ออม

ขณะทำงาน เพื่อเพิ่มหลักประกันในยามชรา มีเงินกองทุนเงินสะสมของสมาชิก และมีการสมทบจากนายจ้างเข้าบัญชีกองทุนของแต่ละคน โดยเงินที่นำส่งเข้ากองทุนมีการกำหนดอัตราที่แน่นอน (defined contribution) เพื่อยกระดับรายได้ของผู้เกษียณให้สูงกว่าเส้นความยากจน และมีการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นตามมาตรฐาน 3) เสาหลักต้นที่ 3 (pillar 3) คือ ระบบการออมภาคสมัครใจ (voluntary system) ส่งเสริมโดยรัฐบาล มีการบริหารโดยภาคเอกชน มีเงินกองทุนและเงินสะสมของสมาชิกในจำนวนที่แน่นอน (defined contribution) เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการออมเงินเพื่อใช้ในยามเกษียณ ทำให้มีเงินที่เพียงพอในการดำรงชีวิตในอนาคต ทั้งนี้ แต่ละเสาหลักมีรูปแบบการออมที่แตกต่างกัน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 สามเสาหลักของระบบการออมและรูปแบบการออมเงินเพื่อวัยเกษียณ
ที่มา: Government Pension Fund (2013)

3. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการออมเพื่อวัยเกษียณ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในลักษณะต่าง ๆ สามารถแบ่งได้หลายประเภท ซึ่งพฤติกรรมทางการเงินจัดเป็นพฤติกรรมภายนอก (overt) หมายถึง พฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็นได้โดยชัดเจน (Pinthapat, 1999, อ้างถึงใน Buaban, 2013) ซึ่งพฤติกรรมกรรมการออมเงินเพื่อวัยเกษียณ เป็นพฤติกรรมที่ปรากฏชัดเจนผ่านการออมเงินในรูปแบบต่าง ๆ (Securities and Exchange Commission, 2006, อ้างถึงใน Anantawirun, 2007) ดังนี้ 1) กองทุน

ประกันสังคม 2) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ 3) กองทุนเพื่อการเลี้ยงชีพ 4) การประกันชีวิต 5) สถาบันการเงิน และ 6) กองทุนรวม ตลอดจนการจัดสรรสัดส่วนการออมให้เหมาะสม และพฤติกรรมทางการเงินที่สอดคล้องกับการออมเงินเพื่อการเกษียณ โดยการประมาณค่าใช้จ่ายต่อเดือน การกำหนดจำนวนปีที่คาดว่าจะมีชีวิตอยู่ การสำรวจเงินออมระยะยาวที่มีในปัจจุบัน การคำนวณความเพียงพอของเงินออม และการทบทวนแผนการเงินอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ ปัจจัยด้านเงินเพื่อถือเป็นปัจจัย

ที่ต้องคำนึงถึง เนื่องจากอัตราเงินเฟ้อมีผลต่อมูลค่าของเงินในอนาคต (The Stock Exchange of Thailand, 2015)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Somwong and Sawadsuk (2016) ศึกษาการออมเงินเพื่อวัยเกษียณของลูกค้านาคาการทหารไทย จำกัด (มหาชน) จังหวัดพะเยา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจด้านการวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ และมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินเพื่อการเกษียณ สอดคล้องกับการศึกษาของ Thongphueng (2012) ที่ศึกษาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณอายุของครูโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ด้านการวางแผนทางการเงิน ซึ่งผู้ที่มีอายุระหว่าง 46-55 มีความรู้ด้านการวางแผนทางการเงินมาก และคิดว่าความรู้ด้านการวางแผนทางการเงินมีความจำเป็นต่อประสิทธิภาพในการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ และ Tharacheewin (2015) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเงินส่วนบุคคลเพื่อการเกษียณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานทางการเงินอยู่ในระดับสูง และมีทัศนคติการออมด้านความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูงเช่นกัน แสดงให้เห็นว่า การมีความรู้ด้านการเงินทำให้เข้าใจถึงวิธีการออมเงิน และความรู้ด้านการเงินทำให้มีทัศนคติเชิงบวกต่อการออมเพื่อวัยเกษียณ จะเห็นได้ว่าความรู้ทางการเงินอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อวัยเกษียณ

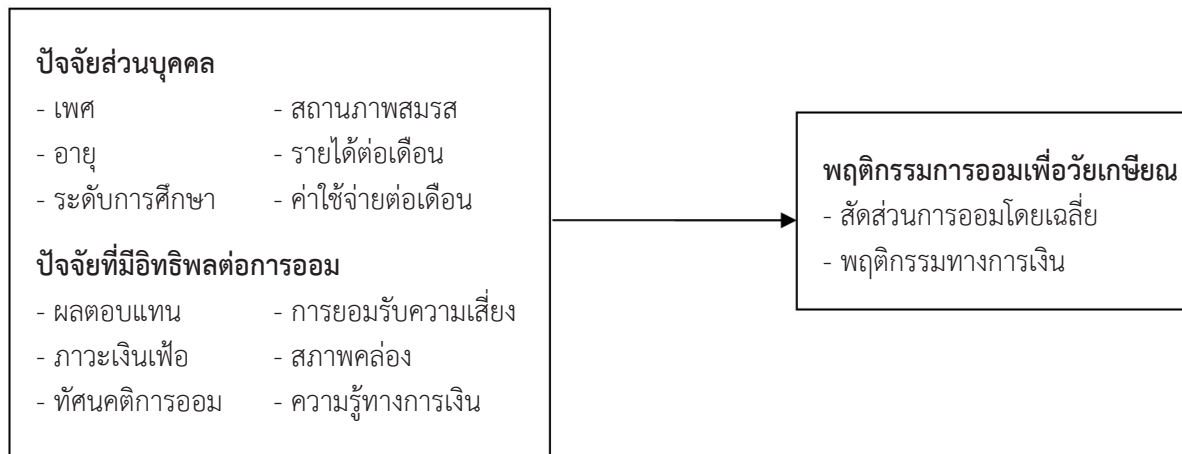
Supakitvanitchkul (2015) ศึกษาพฤติกรรมการออมและการบริหารการเงินก่อนเกษียณอายุ ของบุคลากรมหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า เพศและอายุ มีผลต่อพฤติกรรมการออม แต่ไม่มีผลต่อการบริหารการเงิน ส่วนสถานภาพสมรสและระดับการศึกษา มีผลต่อพฤติกรรมการออมและมีผลต่อการบริหารการเงิน สอดคล้องกับการศึกษาของ Janpan and Siri Wong (2017) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของผู้สูงอายุ พบว่า เพศที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อพฤติกรรมการออมที่แตกต่างกัน แต่อายุ การศึกษา และสถานภาพสมรสที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการออม

ที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า เพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพสมรสมีผลต่อพฤติกรรมการออม

นอกจากนี้ Jiewswang (2015) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อวัยเกษียณ พบว่า รายได้ประจำ และค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันมีผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อวัยเกษียณในระดับมาก ส่วนรายได้พิเศษ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออม และการลงทุนมีผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อวัยเกษียณในระดับปานกลาง และภาระหนี้สินมีผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อวัยเกษียณในระดับน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่า รายได้ ค่าใช้จ่าย ภาระหนี้สิน และความรู้ทางการเงินเป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม และ Nakseeluang (2014) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุ ของพนักงานธนาคารกรุงเทพ พบว่า ปัจจัยด้านอัตราผลตอบแทนและปัจจัยด้านทัศนคติการออมมีผลต่อการออมในระดับสูง ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยผลตอบแทน ภาวะเงินเฟ้อ และสภาพคล่อง ตลอดจนปัจจัยการยอมรับความเสี่ยงมีผลต่อการออมในระดับปานกลาง

Mulla (2015) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมและพฤติกรรมการออมเพื่อการวางแผนชีวิตหลังเกษียณของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 31-40 ปี สัดส่วนการออมออมโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 1,001-5,000 บาทต่อเดือน เลือกระยะเวลาในการออม 1-5 ปี ต่างกับการศึกษาของ Kongman (2017) ที่ศึกษาความตระหนักของคนวัยทำงานต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน ประมาณร้อยละ 1-10 ของรายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ออมเงินในรูปแบบบัญชีเงินฝาก และ Dangsamut et al. (2016) ศึกษาพฤติกรรมการออมและปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนเพื่อวัยเกษียณของครู พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเงินออมต่อเดือนอยู่ที่ 5,000 บาทหรือต่ำกว่า โดยจะออมเพิ่มขึ้นเมื่อมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกการลงทุนในรูปแบบของเงินฝากธนาคาร

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสร้างกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พนักงานธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ภาคใต้ จำนวนทั้งสิ้น 208 คน (Small and Medium Enterprise Development Bank of Thailand, 2018) คำนวณกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Krejcie and Morgan (Krejcie & Morgan, 1970) ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนอย่างน้อย 137 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน และค่าใช้จ่ายต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการวัดระดับความรู้ทางการเงิน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อวัยเกษียณ ประกอบด้วย อัตราผลตอบแทน เศรษฐกิจ ทศนคติการออม การยอมรับความเสี่ยง และสภาพคล่อง โดยข้อคำถามใช้มาตราวัดลิเคิร์ต (likert scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 5 = สำคัญมากที่สุด, 4 = สำคัญมาก,

3 = สำคัญปานกลาง, 2 = สำคัญน้อย, และ 1 = สำคัญน้อยที่สุด ส่วนคำถามเพื่อวัดระดับความรู้ทางการเงิน คำนวณจากการตอบคำถามถูกจะได้ 1 คะแนน และเมื่อตอบผิดจะได้ 0 คะแนน และมีเกณฑ์การพิจารณา คะแนน สูง-ต่ำ (Bank of Thailand [BOT], 2016) คือ คะแนนสูง เมื่อได้รับคะแนนมากกว่า 5 คะแนน คะแนนปานกลาง เมื่อได้รับคะแนนระหว่าง 3-4 คะแนน และคะแนนต่ำ เมื่อได้รับคะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คะแนน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมเพื่อวัยเกษียณ ประกอบด้วย สัดส่วนการออมโดยเฉลี่ย (ร้อยละ) และพฤติกรรมการเงิน ได้แก่ ลักษณะการออม รูปแบบการออม และแนวโน้มการออม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (check list) และพฤติกรรมการเงินเฉลี่ย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราวัดลิเคิร์ต (likert scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 5 = เห็นด้วย, 4 = ค่อนข้างเห็นด้วย, 3 = เฉย ๆ, 2 = ไม่ค่อยเห็นด้วย, และ 1 = ไม่เห็นด้วย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) จากแบบสอบถาม โดยส่งผ่านอีเมลให้กับกลุ่มประชากรทั้งหมด และได้แบบสอบถามที่มีคำตอบสมบูรณ์จำนวน 137 ชุด มีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้วยการทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ซึ่งนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

(Cronbach's alpha-coefficient) ที่กำหนดค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 0.70 แสดงว่าสามารถนำมาเป็นแบบสอบถามฉบับจริงได้ (Kraiawan, 2018) ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามครั้งนี้ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบสอบถามเท่ากับ 0.777

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เพื่ออธิบายลักษณะโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ ได้แก่ ร้อยละ (percentage) การแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงอนุมาน เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยเกษียณ ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

(one-way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. ลักษณะข้อมูลที่ศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 92 คน มีอายุระหว่าง 21-30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี สถานภาพโสด มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 20,001-30,000 บาท และมีค่าใช้จ่ายต่อเดือนระหว่าง 10,001-20,000 บาท

2. ระดับความรู้ทางการเงิน เพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับสูง จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 81.02 และมีความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับปานกลางและต่ำ ระดับละจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 9.49 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน และอัตราร้อยละ เกี่ยวกับระดับความรู้ทางการเงิน

ระดับความรู้ทางการเงิน	จำนวน	ร้อยละ
สูง	111	81.02
ปานกลาง	13	9.49
ต่ำ	13	9.49

3. พฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 41.60

มีสัดส่วนการออมโดยเฉลี่ยต่อเดือนร้อยละ 10 ของรายได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน และอัตราร้อยละ เกี่ยวกับสัดส่วนการออมโดยเฉลี่ยต่อเดือน

สัดส่วนการออมโดยเฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
10% ของรายได้	57	41.60
15% ของรายได้	8	5.80
20% ของรายได้	30	21.90
25% ของรายได้	2	1.50
30% ของรายได้	22	16.10
40% ของรายได้	9	6.60
50% ของรายได้	5	3.60
60% ของรายได้	4	2.90

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 50 ไม่มีการกำหนดวงเงิน
สำหรับการออมเพื่อวัยเกษียณไว้ชัดเจน แต่มีการเก็บออม

ทุกเดือน และมีแนวโน้มการเก็บออมที่เพิ่มขึ้น
ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวน และอัตราร้อยละ เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเงิน

พฤติกรรมทางการเงิน	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะการออม		
มีการกำหนดวงเงินไว้ชัดเจน	68	49.60
ไม่มีการกำหนดวงเงินไว้ชัดเจน	69	50.40
รูปแบบการออม		
เก็บออมทุกเดือน	106	77.40
เก็บออมทุก 3 เดือน	10	7.30
เก็บออมทุก 6 เดือน	2	1.50
เก็บออมทุกปี	19	13.90
แนวโน้มการออม		
เก็บออมเท่าเดิม	32	23.40
เก็บออมเพิ่มขึ้น	100	73.00
เก็บออมลดลง	5	3.60

กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ
พฤติกรรมทางการเงินอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาแยก
ตามลำดับข้อ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรม
ทางการเงินในระดับมากที่สุด ได้แก่ การชำระค่าใช้จ่าย
เช่น บัตรเครดิต ตรงเวลาเสมอ ก่อนตัดสินใจซื้อบางอย่าง
มีการไตร่ตรองว่ามีเงินพอจ่ายได้ มีการตั้งเป้าหมายด้าน

การเงินในระยะยาว และพยายามทำตามเป้าหมาย และ
มีการดูแลด้านการเงินอย่างสม่ำเสมอ และระดับ
ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเงินในระดับ
ปานกลาง ได้แก่ เงินเป็นสิ่งที่มิไว้เพื่อใช้จ่าย คำนึงถึง
ค่าใช้จ่ายในวันนี้ วันพรุ่งนี้ไว้คิดทีหลัง และมีความสุขใน
การใช้เงิน มากกว่าเก็บออมเพื่ออนาคต ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเงิน

พฤติกรรมทางการเงิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ก่อนตัดสินใจซื้อบางอย่าง มีการไตร่ตรองว่ามีเงินพอจ่ายได้	4.42	0.69	มากที่สุด
คำนึงถึงค่าใช้จ่ายในวันนี้ วันพรุ่งนี้ไว้คิดทีหลัง	3.04	1.37	ปานกลาง
มีความสุขในการใช้เงิน มากกว่าเก็บออมเพื่ออนาคต	2.98	1.38	ปานกลาง
ชำระค่าใช้จ่าย เช่น บัตรเครดิต ตรงเวลาเสมอ	4.54	0.66	มากที่สุด
มีการดูแลด้านการเงินอย่างสม่ำเสมอ	4.33	0.73	มากที่สุด
ตั้งเป้าหมายด้านการเงินในระยะยาว และพยายามทำตามเป้าหมาย	4.42	0.60	มากที่สุด
เงินเป็นสิ่งที่มิไว้เพื่อใช้จ่าย	3.31	0.89	ปานกลาง
รวม	3.86	1.16	มาก

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ

2.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมในระดับมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านทัศนคติการออม มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 4.25 และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการในระดับมาก ได้แก่ ปัจจัยด้านผลตอบแทน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสภาพคล่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ปัจจัยด้านการยอมรับความเสี่ยง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออม

ปัจจัยที่มีผลต่อการออม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
ปัจจัยด้านผลตอบแทน			
อัตราผลตอบแทน	4.15	0.74	มาก
ระยะเวลาที่ได้รับผลตอบแทน	4.09	0.76	มาก
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการออม เช่น ลดหย่อนภาษี	4.01	0.83	มาก
รวมปัจจัยด้านผลตอบแทน	4.09	0.78	มาก
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ			
อัตราเงินเฟ้อ	3.80	0.81	มาก
ความผันผวนทางเศรษฐกิจ	3.94	0.76	มาก
อัตราแลกเปลี่ยน	3.64	0.77	มาก
รวมปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	3.79	0.78	มาก
ปัจจัยด้านทัศนคติการออม			
ท่านคิดว่าการออมเป็นการเพิ่มความมั่งคั่ง	4.04	0.83	มาก
ท่านคิดว่าการออมเป็นการเตรียมความพร้อมหลังเกษียณ	4.29	0.76	มากที่สุด
ท่านคิดว่าการออมมีไว้เพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉิน	4.41	0.64	มากที่สุด
รวมปัจจัยด้านทัศนคติการออม	4.25	0.76	มากที่สุด
ปัจจัยด้านการยอมรับความเสี่ยง			
การลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูง มักได้รับผลตอบแทนมากกว่าการลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำ	3.91	0.74	มาก
ในบางช่วงเวลา การลงทุนที่เน้นความปลอดภัยของเงินต้น จะได้รับผลตอบแทนที่ต่ำกว่าอัตราเงินเฟ้อ ส่งผลต่ออำนาจซื้อที่ลดลง	3.89	0.76	มาก
รวมปัจจัยด้านการยอมรับความเสี่ยง	3.90	0.75	มาก
ปัจจัยด้านสภาพคล่อง			
ในปัจจุบัน สภาวะเศรษฐกิจส่งผลต่อสภาพคล่องทางการเงิน	4.34	0.66	มากที่สุด
ท่านมีเงินสดเพียงพอสำหรับใช้จ่ายยามฉุกเฉิน	3.61	0.95	มาก
ระยะเวลาการออมมีผลต่อการเลือกรูปแบบการออม	4.07	0.72	มากที่สุด
รวมปัจจัยด้านสภาพคล่อง	4.00	0.84	มาก

ผลการวิเคราะห์พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีส่วน การออมโดยเฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะเห็นได้ว่า เพศหญิงมีส่วน

การออมโดยเฉลี่ยต่อเดือนมากกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศ ไม่มีผลต่อพฤติกรรมทางการเงิน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบระดับพฤติกรรมออมเพื่อวัยเกษียณจำแนกตามเพศ

พฤติกรรมออมเพื่อวัยเกษียณ	ชาย (n = 45)		หญิง (n = 92)		t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
สัดส่วนการออมโดยเฉลี่ยต่อเดือน	17.89	10.14	22.23	13.86	-2.805	0.006*
พฤติกรรมทางการเงิน	3.70	0.41	3.94	0.48	-2.075	0.181

* ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

พนักงานที่มีสถานภาพสมรสที่แตกต่างกัน มีส่วน การออมโดยเฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน จะเห็นได้ว่า พนักงานที่มีสถานภาพโสดจะมีสัดส่วนการออมโดยเฉลี่ย

ต่อเดือนมากกว่าพนักงานที่สมรสแล้ว ในขณะที่สถานภาพ สมรสไม่มีผลต่อพฤติกรรมทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบระดับพฤติกรรมออมเพื่อวัยเกษียณจำแนกตามสถานภาพ

พฤติกรรมออมเพื่อวัยเกษียณ	ชาย (n = 81)		หญิง (n = 54)		t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
สัดส่วนการออมโดยเฉลี่ยต่อเดือน	23.46	13.98	10.04	10.17	3.087	0.011*
พฤติกรรมทางการเงิน	3.89	0.47	3.83	0.49	0.655	0.953

* ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และค่าใช้จ่ายต่อเดือนไม่มีผลต่อสัดส่วนการออมโดยเฉลี่ยต่อเดือน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสัดส่วนการออมโดยเฉลี่ยต่อเดือน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล		$\bar{X}$	S.D.	df	F	p-value
อายุ	21-30 ปี	21.31	12.85	3	0.217	0.884
	31-40 ปี	20.96	13.90			
	41-50 ปี	18.44	11.06			
	51-60 ปี	20.00	8.17			
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	16.25	9.16	2	1.781	0.172
	ปริญญาตรี	20.00	12.93			
	สูงกว่าปริญญาตรี	24.00	13.11			

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสัดส่วนการออมโดยเฉลี่ยต่อเดือน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

	ปัจจัยส่วนบุคคล	$\bar{X}$	S.D.	df	F	p-value
รายได้ต่อเดือน (บาท)	ต่ำกว่า 10,000	17.50	9.57	5	0.481	0.790
	10,001-20,000	21.16	12.34			
	20,001-30,000	21.40	14.57			
	30,001-40,000	20.29	11.52			
	40,001-50,000	14.29	4.50			
	50,000 บาทขึ้นไป	22.78	13.02			
ค่าใช้จ่ายต่อเดือน (บาท)	ต่ำกว่า 10,000	22.12	14.74	5	0.505	0.772
	10,001-20,000	21.80	12.72			
	20,001-30,000	18.71	12.31			
	30,001-40,000	16.67	8.17			
	40,001-50,000	15.00	0.00			
	50,000 บาทขึ้นไป	20.00	14.14			

* ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และค่าใช้จ่ายต่อเดือนไม่มีผลต่อพฤติกรรมทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบพฤติกรรมทางการเงิน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

	ปัจจัยส่วนบุคคล	$\bar{X}$	S.D.	df	F	p-value
อายุ	21-30 ปี	3.91	0.48	3	1.562	0.202
	31-40 ปี	3.88	0.46			
	41-50 ปี	3.66	0.32			
	51-60 ปี	3.64	0.82			
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	3.63	0.31	2	2.993	0.054
	ปริญญาตรี	3.92	0.48			
	สูงกว่าปริญญาตรี	3.75	0.43			
รายได้ต่อเดือน (บาท)	ต่ำกว่า 10,000	3.86	0.23	5	1.017	0.410
	10,001-20,000	3.97	0.46			
	20,001-30,000	3.81	0.48			
	30,001-40,000	3.86	0.51			
	40,001-50,000	3.61	0.38			
	50,000 บาทขึ้นไป	3.87	0.51			

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบพฤติกรรมทางการเงิน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล		$\bar{X}$	S.D.	df	F	p-value
ค่าใช้จ่ายต่อเดือน (บาท)	ต่ำกว่า 10,000	3.94	0.43	5	0.696	0.628
	10,001-20,000	3.86	0.48			
	20,001-30,000	3.87	0.50			
	30,001-40,000	3.76	0.63			
	40,001-50,000	3.64	0.10			
	50,000 บาทขึ้นไป	3.54	0.41			

* ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัดส่วนการออมโดยเฉลี่ยต่อเดือน

ปัจจัยด้านสภาพคล่องมีอิทธิพลต่อสัดส่วนการออมโดยเฉลี่ยต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหากมีสภาพคล่องมากขึ้นจะทำให้สัดส่วน

การออมเพิ่มขึ้นด้วย ในขณะที่ปัจจัยด้านความรู้ทางการเงิน ผลตอบแทน เศรษฐกิจ ทักษะการออม และการยอมรับความเสี่ยงไม่มีอิทธิพลต่อสัดส่วนการออมโดยเฉลี่ยต่อเดือน ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัดส่วนการออมโดยเฉลี่ยต่อเดือน

ตัวแปร	B	S.E	Beta	t	p-value
(Constant)	3.682	10.183		0.362	0.718
ความรู้ทางการเงิน	0.341	0.561	0.058	0.607	0.545
ผลตอบแทน	-0.168	2.071	-0.008	-0.081	0.935
ภาวะเงินเฟ้อ	1.256	2.027	0.065	0.262	0.537
ทัศนคติการออม	0.155	2.060	0.007	0.075	0.940
การยอมรับความเสี่ยง	-2.674	2.137	-1.132	-1.251	0.213
สภาพคล่อง	5.186	2.518	0.230	2.060	0.041*
R = 0.229 R Square = 0.052 Adjusted R Square = 0.009 S.E. = 12.823					

* ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเงิน
ปัจจัยด้านภาวะเงินเฟ้อและสภาพคล่อง มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหากมีเงินเฟ้อและสภาพคล่องเพิ่มขึ้น

พฤติกรรมทางการเงินก็จะเพิ่มขึ้นด้วย ในขณะที่ปัจจัยด้านความรู้ทางการเงิน ผลตอบแทน ทักษะการออม และการยอมรับความเสี่ยงไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเงิน ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเงิน

ตัวแปร	B	S.E	Beta	t	p-value
(Constant)	2.461	0.350		7.028	0.000
ความรู้ทางการเงิน	-0.020	0.019	-0.093	-1.037	0.302
ผลตอบแทน	0.023	0.071	0.031	0.323	0.747
ภาวะเงินเฟ้อ	0.150	0.070	0.212	2.145	0.034*
ทัศนคติการออม	0.052	0.071	0.069	0.737	0.463
การยอมรับความเสี่ยง	-0.034	0.074	-0.045	-0.458	0.648
สภาพคล่อง	0.192	0.087	0.233	2.219	0.028*
R = 0.404 R Square = 0.163 Adjusted R Square = 0.124 S.E. = 0.441					

* ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ: กรณีศึกษาพนักงานธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ภาคใต้ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาระดับความรู้ทางการเงินสำหรับการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณของพนักงานธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ภาคใต้ พบว่าโดยรวมพนักงานมีความรู้ทางการเงินในระดับสูง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่พนักงานจำเป็นต้องใช้ทักษะ และความรู้ทางการเงินในการทำงาน จึงทำให้พนักงานมีความรู้ทางการเงินในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Tharacheewin (2015) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเงินส่วนบุคคลเพื่อการเกษียณ และพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานทางการเงินในระดับสูง และมีทัศนคติการออมด้านความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูงเช่นกัน และการศึกษาของ Thongphueg (2012) ที่ศึกษาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณอายุ และพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ด้านการวางแผนทางการเงินโดยผู้ที่มีอายุระหว่าง 46-55 มีความรู้ด้านการวางแผนทางการเงินมากที่สุด และมีความต้องการความรู้เพิ่มเติมด้านการวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ

2. การศึกษาพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ ของพนักงานธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ภาคใต้ พบว่า พนักงานส่วนใหญ่มีสัดส่วนการออมโดยเฉลี่ยต่อเดือน 10% ของรายได้ ไม่มีการกำหนดวงเงินสำหรับการออมเพื่อวัยเกษียณไว้ชัดเจน แต่มีการเก็บออมทุกเดือน และมีแนวโน้มการเก็บออมที่เพิ่มขึ้น แต่ยังไม่ให้ความสำคัญสำหรับการออมเพื่อวัยเกษียณไม่มากพอ ส่งผลต่อสัดส่วนการออมที่น้อยตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kongman (2017) ที่ศึกษาความตระหนักของครัวเรือนต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ และพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนประมาณร้อยละ 1-10 ของรายได้ และการศึกษาของ Dangsamut et al. (2016) ที่ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนเพื่อวัยเกษียณของครูโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา จังหวัดชลบุรี และพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีแนวโน้มการออมที่เพิ่มขึ้น เมื่อมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น

3. การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ พบว่า พนักงานที่มีเพศและสถานภาพสมรสที่ต่างกันมีพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณที่แตกต่างกัน อาจเป็นผลมา

จากพฤติกรรมของเพศหญิงที่มีความละเอียดรอบคอบกับการวางแผนในทุก ๆ ด้าน ประกอบกับการใช้จ่ายที่มีค่อนข้างมาก ทำให้เพศหญิงมีความใส่ใจในเรื่องการออมที่มาก รวมถึงผู้ที่มีสถานภาพโสดไม่มีภาระค่าใช้จ่ายที่ต้องแบกรับไว้มาก เช่น ค่าเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น ทำให้ปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการออม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Supakitvanitchkul (2015) ที่ศึกษาพฤติกรรมการออมและการบริหารการเงินก่อนเกษียณอายุ กรณีศึกษาบุคลากรมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม และพบว่า เพศและสถานภาพที่ต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการออมและมีผลต่อการบริหารการเงินที่แตกต่างกัน การศึกษาของ Janpan and Siriwong (2017) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ และพบว่า สถานภาพที่ต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการออมที่แตกต่างกัน และ การศึกษาของ Prachumpan, Thaphiranrak, and Khruanamkham (2018) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของผู้บริโภคเพื่อใช้จ่ายในอนาคตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และพบว่า พนักงานที่มีสถานภาพสมรสที่ต่างกันมีพฤติกรรมการออมเพื่อใช้จ่ายในอนาคตแตกต่างกัน เนื่องจากมาจากผู้ที่สมรสแล้วให้ความสำคัญกับการออมเพื่ออนาคต ในขณะที่ผู้ที่มีสถานภาพหย่าร้างมีพฤติกรรมการออมที่น้อยลง เนื่องจากต้องแบกรับภาระในด้านค่าใช้จ่ายที่มากขึ้น เช่น ค่าเลี้ยงดูบุตร ค่าเช่าบ้าน เป็นต้น

4. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณพบว่า ปัจจัยด้านภาวะเงินเพื่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณจากความผันผวนทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้พนักงานจำเป็นต้องเพิ่มความระมัดระวังในการใช้จ่าย และรู้จักเก็บออมเงินมากขึ้น เพื่อให้มีเงินออมไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน และเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายหลังเกษียณ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Nakseeluang (2014) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่ และพบว่า ปัจจัยด้านสภาพคล่องมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ โดยสถานะทางเศรษฐกิจส่งผลต่อสภาพคล่อง

ของพนักงาน หากพนักงานมีการวางแผนทางการเงินเกี่ยวกับรายได้และค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบัน จะส่งผลทำให้พนักงานมีสภาพคล่องที่ดี และมีเงินเก็บออมเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Chaithongkam (2015) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจออมเงินของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร และพบว่า ปัจจัยด้านสภาพคล่องมีผลต่อการตัดสินใจออมของประชาชน โดยหากระดับคะแนนด้านสภาพคล่องเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลต่อระดับคะแนนของการตัดสินใจออม 0.321 หน่วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. พนักงานธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ภาคใต้ ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมการออมโดยเฉลี่ยต่อเดือนร้อยละ 10 และไม่ได้มีการกำหนดการออมเพื่อใช้จ่ายยามเกษียณที่ชัดเจน ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจสำหรับการออมเพื่อวัยเกษียณ เพื่อให้พนักงานมีความต้องการออมมากขึ้น ทำให้สามารถมีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายและเป็นการสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังวัยเกษียณ

2. ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทยและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรจัดอบรมเพื่อให้ความรู้แก่พนักงานเกี่ยวกับการออมเพื่อวัยเกษียณ ให้สอดคล้องกับรายได้และค่าใช้จ่ายในปัจจุบันของพนักงาน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มสภาพคล่องให้กับพนักงาน และนำมาสู่การเพิ่มสัดส่วนและพฤติกรรมการออมเพื่อวัยเกษียณ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ธนาคารและพนักงานต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งต่อไปควรศึกษาธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทยในภาคอื่น เพื่อที่ผลการศึกษาอาจแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการออม ระดับความรู้ทางการเงิน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมเพื่อวัยเกษียณที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

2. การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษากลุ่มของธนาคารรัฐวิสาหกิจ เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

3. การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาความเพียงพอของเงินออมสำหรับวัยเกษียณของบุคคล เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้เงินในยามเกษียณของบุคคล

บรรณานุกรม

- Anantawirun, S. (2007). *Phruttkam kām 'ōm phū'a kāntē rī yom kasīan'āyū khōng lukčhāng sathanprakōpkān 'ēkkachon khanāt yai nai Krung Thep Maha Nakhōn* [Alternative: Saving behavior for retirement preparation of employees in large firms in Bangkok metropolis] (Master's thesis, Srinakharinwirot University).
- Bank of Thailand (BOT). (2016). *Rāngān phonlakā rasamruāt thaksa thāng kāngōen khōng Thai pīsōngphanhārōihāsipkō* [Report of the Thai financial skills survey 2016]. Retrieved September 20, 2018, from <http://doh.hpc.go.th/data/HL/ThaiFinancialSkillSurvey2559.pdf>
- Buaban, N. (2013). *Kānmī suānruām nai kāmūak tang phū'wā rāchakān Krung Thep Maha Nakhōn Phō.Sō. sōngphanhārōihāsiphok: Kōranīsuksāprachāchon nai khēt bāng kōknōi Krung Thep Maha Nakhōn* [People's participation in Bangkok governor election (Year 2013): A case study of Bangkok Noi District, Bangkok] (Master's thesis, Siam University).
- Chaisong, A. (2017). Aging society mummōng læ phonkrathop [Aging society (Views and effects)]. Retrieved September 11, 2018, from https://www.gsbresearch.or.th/wp-content/uploads/2017/11/6MC_hotissue_Age_Society_ex.pdf
- Chaithongkam, M. (2015). *Patčhai thī mī 'itthiphon tō kātatsinčhai 'ōm ngoen khōng klum khon wai ngān nai khēt Krung Thep Maha Nakhōn* [Factors influencing money-saving decision of people in the working age group in the Bangkok metropolitan area] (Master's thesis, Bangkok University).
- Dangsamut, I., Somboonsup, S., & Pattanarungsan, P. (2016). *Phruttkam læ patčhai thī mī phon tō kāmlongthun phū'a wai kasīan khōng khrū rōngriān 'atsamchansīrāchā čhangwat Chon Buri* [Behavior and factors affecting investment for retirement of teachers at Assumption College Sriracha, Chon Buri Province]. *Journal of Management Science Chiang Rai Rajabhat University*, 11(1), 79-98.
- Financial Services User Protection Center. (n.d.). *Kānwāngphāen kasīan* [Retirement planning]. Retrieved August 7, 2018, from <https://bit.ly/30k5ECi>
- Government Agency Database. (n.d.). *Thanākhan phatthana wisāhakit khanāt klāng læ khanāt yōm hængprathēt Thai* [Small and Medium Enterprise Development Bank of Thailand]. Retrieved August 6, 2018, from <https://bit.ly/32U69Wp>
- Government Pension Fund. (2013). *Rabop kām 'ōm phū'a kām kasīan* [Saving system for retirement]. Retrieved November 21, 2018, from <https://www3.gpf.or.th/thai2013/about/pension-type.asp>
- Information and Communication Technology Center. (2014). *Sathanakān læ nāonām sangkhom phūsūng'āyū Thai Phō.Sō. sōngphanhārōihāsiphok - sōngphanhārōichetsipsām* [Situation and trends of Thai elderly society 2013 - 2030]. Retrieved November 11, 2018, from <http://ltc-older.dop.go.th/th/know/1/47>

- Janpan, K., & Siriwong, P. (2017). Pat̄chai thī mī phon t̄ phrut̄tikamk̄an 'ōm khōng phūsūng'āyū nai khēt 'amphāē mu'ang Surin c̄hangwat Surin [Factors affecting savings behavior of the elderly in Muang District, Surin Province]. In *Kān prachum wichākān radap chāt dān kānb̄ōrihān kit̄chakān sāthārana khrang thī sī kānb̄ōrihān kit̄chakān sāthārana phāitai prathet Thai 4.0* [The 4th National Conference on Public Affairs Management "Public Affairs Management under Thailand 4.0"] (pp. 565-575). Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Jiewasawang, N. (2015). *Pat̄chai thī mī phon t̄ phrut̄tikamk̄an 'ōm phu'a wai kasīan: K̄ōranī sukṣā khārāt̄chakān krom yoṭhathikānlāephangmu'ang* [Factors affecting retirement saving behaviors: A case study of government officers in the department of public works and town & country planning] (Master's thesis, Kasetsart University).
- Kongman, P. (2017). *Khwām tranak khōng khon wai tham ngān t̄ kānwāngphāēn thāng kānngāēn phu'a wai kasīan* [The awareness of financial retirement planning for working people in Thailand] (Master's thesis, Mae Fah Luang University).
- Kraiawan, Y. (2018). *Lak sathiti wičhai lāe kānchai prokrām SPSS (Phim khrang thī 2)* [Principles of research statistics and using the SPSS program (2nd ed.)]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Lertmongkol, N. (2017). *Sī panhā thī thamhai ngāēn kasīan mai phīangphō* [Four problems that cause insufficient retirement funds]. Retrieved September 3, 2018, from <https://www.finnomina.com/natlertmongkol/provident-fund-management/>
- Mulla, C. (2015). *Pat̄chai thī mī phon t̄ kān 'ōm lāe phrut̄tikam kān 'ōm phu'a kānwāngphāēn chiwit lang kasīan khōng prachāchon nai Krung Thep Maha Nakhōn* [The behavior and factors affect saving for after retirement of people in Bangkok] (Master's thesis, Siam University).
- Nakseeluang, N. (2014). *Pat̄chai thī mī phon t̄ kān 'ōm phu'a triām khwām phrōm kān kasīan 'āyū khōng phanakngān thanākhaṇ krung thep c̄hamkat (Mahāchon) samnakngān yai* [Factors affecting savings for retirement readiness of employees of Bangkok Bank public company limited head office] (Master's thesis, Rajamangala University of Technology Thanyaburi).
- National Statistical Office. (n.d.). *Prachākōn lōk: Prachākōn Thai* [World population: Thai population]. Retrieved October 15, 2018, from <https://bit.ly/3dvszjk>
- National Statistical Office. (2017). *Sathiti prachākōnsāt prachākōn lāe khēha* [Demographic statistics population and housing]. Retrieved September 15, 2018, from <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx>
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2013). *Kān khāt pramān prachākōn khōng prathet Thai Phō.Sō. sōngphanhārōihāsipsām - sōngphanhārōipætsipsām* [Population projections for Thailand 2010-2040]. Retrieved October 15, 2018, from http://doh.hpc.go.th/data/plan59/ThaiPopForecast2553_83.pdf

- Prachumpan, K., Thaphiranrak, T., & Khruanamkham, S. (2018). Pat̄chai thī mī phon t̄ phrut̄tikamk̄n 'ōm kh̄ng phūb̄ōriphok̄ phū'a chāi chāi nai 'anāhot kh̄ng prachāchon nai khēt Krung Thēp Mahā Nakh̄n [Factors affecting consumers' savings behaviors for future spending of people in Bangkok]. *Journal of Suan Dusit University*, 14(2), 313-329.
- Small and Medium Enterprise Development Bank of Thailand. (2018). Thanāk̄hān phat̄thana wīsaḥakit̄ khanāt klāng lāe khanāt yōm hāngprathēt Thai [Small and Medium Enterprise Development Bank of Thailand]. Retrieved August 6, 2018, from <https://www.smebank.co.th>
- Somwong, S., & Sawadsuk, B. (2016). Suksā k̄n 'ōm ngān phū'a wai kasīan kh̄ng lūkkhā thanāk̄hān thahan Thai chāmkat (Mahāchon) chāngwat Phayao [Study of retirement saving of TMB bank customers in Phayao Province] In *Kān prachum wīchākān lāe sanāe phonngā nawi chāi radap chāt rāchathani wīchākān khrang thī nung* [The 1st National Conference Ubonratchathani] (pp. 767-779). Ubonratchathani: Ratchathani University.
- Sonthisumphan, K. (2017). Rapm̄ sangkhom phūsūng'āyu: Tuayāng chāk tāngprathēt [Coping with an aging society: Examples from foreign countries]. Retrieved October 2, 2018, from <https://themomentum.co/happy-life-aging-society/>
- Supakitvanitchkul, A. (2015). *Phrut̄tikam k̄n 'ōm lāe k̄nb̄ōrihān k̄ngngān k̄n kasīan'āyu k̄rani suksā bukkhalāk̄n Mahāwitthayalai Sinlapāk̄n witthayakhēt phra rāt wang sanām chān chāngwat Nakh̄n Pathom* [Saving behavior and financial management before the retirement: Case study of the staffs in Silpakorn University, Sanamchan Campus, Nakhon Pathom] (Master's thesis, Silpakorn University).
- The Stock Exchange of Thailand. (2015). Wāngphān kasīan [Retirement plan]. Retrieved October 1, 2018, from https://www.set.or.th/education/th/start/start_start_3_5.pdf
- Thongphueng, P. (2012). *Kānwāngphān k̄ngngān sūan bukkhon phū'a wai kasīan'āyu: K̄rani suksā chaph̄ khru rōngriān sangkat Krung Thēp Mahā Nakh̄n* [Personal financial planning for retirement: A case study of school teachers under the jurisdiction of Bangkok metropolitan administration] (Master's thesis, Dhurakij Pundit University).
- United Nations. (2017). World population prospects 2017. Retrieved October 1, 2018, from <http://gg.gg/dwm3i>